Valtion koulukodit

Lausunto

05.06.2026

Asia: VN/18098/2025

Lausuntopyyntö: Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi lapsen erityisestä suojelusta ja siihen liittyviksi laeiksi

Taustatiedot lausunnonantajalta

Edustan

Muu julkinen toimija

Lausunnonantajan lausunto

1. Onko ehdotus kokonaisuudessaan kannatettava?

-

Perustelut tiiviisti

-

2. Vastaavatko ehdotukset esityksen tavoitteita?

-

Perustelut tiiviisti

-

3. Mikä seuraavista vaihtoehdoista olisi mielestänne tarkoituksenmukaisin tapa järjestää sosiaalihuoltolain ja lastensuojelulain välinen rajapinta? Valitkaa yksi ja perustelkaa vastauksenne.

-

Perustelut tiiviisti

-

4. Lausuntopalaute lukuun 1 (Yleiset säännökset): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 1 säännöksistä ja niiden käytännön toimivuudesta.

-

5. Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla muutoksella olevan lastensuojelun asiakkuuden alkamiseen ja päättymiseen?

-

6. Onko ehdotus lapsen asioista vastaavaa sosiaalityöntekijää koskevan asiakasmitoituksen joustavoittamisesta mielestänne kannatettava?

-

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

-

7. Onko ehdotus lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tehtävistä kannatettava?

-

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

-

8. Lausuntopalaute luvusta 3 (Lastensuojelun järjestäminen ja kustannusvastuu): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 3 säännöksistä ja niiden käytännön toimivuudesta sekä vaikutuksista.

-

9. Lausuntopalaute luvusta 4: Onko ehdotus, jonka mukaan lupa lapsen tutkimiseen annettaisiin jatkossa hyvinvointialueen viranhaltijan päätöksellä hallinto-oikeuden sijaan, mielestänne kannatettava?

-

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

-

10. Selkiyttävätkö luvun 4 ehdotukset lastensuojelun päätöksentekosääntelyä?

-

Perustelut tiiviisti

-

11. Lausuntopalaute luvusta 5: Onko ehdotus edunvalvojan palkkioiden ja kulukorvausten rajaamisesta ja yhdenmukaistamisesta valtioneuvoston asetuksella mielestänne kannatettava?

-

Millaisia vaikutuksia (etenkin taloudellisia) arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

-

Muut mahdolliset huomiot lastensuojelun edunvalvontaa koskevasta sääntelykokonaisuudesta?

-

12. Muu lausuntopalaute luvusta 5 (Lapsen osallisuus): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 5 säännöksistä ja niiden käytännön toimivuudesta.

Todetaan, että 33 §:n tarkennus lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän vastuusta lapsen edun turvaamisessa muun muassa puhevallan käytön suhteen on kannatettava ja sen merkitys korostuu erityisesti tilanteissa, joissa huoltajat asianosaisina ovat passiivisia. Käytännössä lapsen avustaminen häntä koskevassa päätöksenteossa on vaihtelevaa ja usein sosiaalityöntekijästä riippuvainen.

Toisaalta sääntelyä ei uloteta koskemaan tilanteita, jolloin oikeudellisen avun tarve kohdistuu lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän esityksestä tehtäviin päätöksiin. Tämä korostuu pidennetyn erityisen huolenpidon jakson ja erityisesti toistaiseksi jatkuvan ja rajoituskokonaisuuksia sisältävän uuden kuntouttavan suljetun palvelun kohdalla. Huomioon ottaen kyseisten palveluiden lapsen oikeuksiin ja velvollisuuksiin merkittävästi vaikuttava luonne, saattaisi oikeudellinen apu ja lapsen edunvalvonta olla perusteltua antaa asiaan perehtyneen ja lapsen luotettavaksi kokeman avustajan hoidettavaksi.

13. Lausuntopalaute luvusta 6 (Menettelysäännökset): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 6 säännöksistä ja niiden käytännön toimivuudesta.

-

14. Lausuntopalaute luvusta 7 (Lastensuojelun avohuolto): Ovatko lastensuojelun avohuoltoa koskevat ehdotukset mielestänne kannatettavia?

-

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

-

15. Lausuntopalaute luvusta 8 (Lapsen kiireellinen sijoitus): Onko kiireellisen sijoituksen jatkoa koskeva ehdotus (keston lyhentäminen 30 vuorokaudesta 14 vuorokauteen) mielestänne kannatettava?

-

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

-

16. Lausuntopalaute luvusta 9 (Huostaanotto): Onko huostaanottoa koskeva ehdotus (50 §) mielestänne kannatettava?

Kyllä

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Mahdollisuus alaikäisen vangitun sijoittamiselle vankilan sijaan lastensuojeluyksikköön on kannatettava uudistus kansainvälisten ihmis- ja perusoikeuksien toteutumiseksi. Hyvinvointialueen tehtävänä on arvioida huolellisesti, että sijaishuoltopaikka vastaa sijoitettavan lapsen tilanteeseen, olosuhteisiin ja palvelutarpeisiin mahdollisimman hyvin.

17. Lausuntopalaute luvusta 10 (Kodin ulkopuolinen sijoitus): Onko kodin ulkopuolisten sijoitusten ja sijoituspaikkojen valvontaa koskevien säännösten täsmentäminen ja vastuunjaon selkeyttäminen ehdotetulla tavalla mielestänne kannatettavaa?

Osittain

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Valvovien tahojen konsultointimahdollisuus lisäisi ennakollisuutta palvelujen suunnite ja kehitettäessä. Hyvinvointialueiden tulisi koordinoida yhteistä valvontaa esimerkiksi YTA tasoisesti, koska valvontaa suorittaa Valtion lastensuojelulaitoksen osalta kaikki HVA:t. Valvonnassa korostuu yksityisoikeudellisen lasten sijoitussopimuksen ehtojen täyttymisen valvonta. Käytännössä on esiintynyt tilanteita, joissa julkisoikeudellista valvontaoikeutta käytetään huomattavien yksityisoikeudellisten sopimussakkovaateiden selvittämiseksi. Tilanteen ristiriitaisuus korostuu erityisesti valtiollisella toimijalla, jolla ei ole maksuperustesäätelyn vuoksi erillistä tuottopuskuria täyttämään hyvinvointialueiden sakkovaateita.

18. Lausuntopalaute luvusta 11 (Laitoshoito): Onko ehdotus lastensuojelulaitoksen asuinyksikön henkilöstömitoituksen täsmentämisestä ja osittaisesta joustavoittamisesta (ml. lapsikohtainen vähimmäismitoitus 1 työntekijä/lapsi sekä mahdollisuus suhteuttaa mitoitusta sijoitettujen lasten lukumäärään) mielestänne kannatettava?

-

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

-

19. Onko ehdotus turvahenkilöä koskevaksi sääntelyksi, jossa turvahenkilön tehtävät ja toimivaltuudet erotetaan selvästi hoito- ja kasvatustehtävistä, mielestänne toimiva?

Osittain

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

On perusteltua, että kaikkein vaativimmissa asiakastilanteissa ja toimintayksiköissä henkilöstön sekä lasten turvallisuuden merkitystä vahvistetaan nykyistä selkeämmin. Esityksessä on tunnistettu se, että osa asiakkaista tarvitsee nykyistä vankempia rakenteita väkivallan, vakavan rikoskierteen, päihdekäytön ja muiden korkean riskin tilanteiden hallitsemiseksi. Turvallisuusosaamisella voidaan varmistaa palvelulle ympäristö, jossa on entistä vakaammat puitteet kuntoutumiselle.

Esityksessä jää kuitenkin hieman epäselväksi turvahenkilöstön asema suhteessa varsinaiseen hoito-, kasvatus-, -kuntoutus ja opetushenkilöstöön. Turvahenkilöstön ei tule muodostaa laitoksessa erillistä turvallisuusorganisaatiota, joka toimii irrallaan kasvatuksellisesta ja kuntouttavasta työstä, jottei osaaminen liiaksi eriydy muusta henkilöstöstä. Turvallisuuden tulee olla kuntoutusta mahdollistava rakenne, ei toiminnan ensisijainen sisältö.

Esityksessä ehdotetut lapsille tutut turvahenkilöt ovat ehdottomasti parempi vaihtoehto osaksi arkea kuin nykyinen ostopalveluvartijoiden käyttö. Jatkovalmistelussa tulisi kuitenkin arvioida tarkemmin turvahenkilöstön vaikutuksia lastensuojelulaitosten toimintakulttuuriin. Jo sellaisenaan laitosympäristö, pitkäkestoiset rajoitukset sekä nyt ehdotettavan turvallisuushenkilöstön olemassaolo voivat lisätä asiakaskokemukseen institutionalisoitumisen elementtejä.

Pitkällä aikavälillä osaamisen kehittämisen tavoite tulisikin, että turvallisuuden ja suojeluun liittyvät tehtävät ja vaadittava osaaminen turvattaisiin lapsen arjessa näkyvimmässä roolissa olevan hoito- ja kasvatushenkilöstön toimesta. Lapsen näkökulmasta olisi johdonmukaista, että samat turvalliset aikuiset vastaavat myös arjen turvallisuuden ylläpidosta osana kasvatusta.

Esityksessä tulisi täsmentää myös turvahenkilöstön toimivaltuuksia ja vastuukysymyksiä ehdotettua yksityiskohtaisemmin siten, ettei laitosarjen kaikenlaisissa tilanteissa paikalla olevan turvahenkilön tulisi tapauskohtaisesti arvioida, milloin esimerkiksi kiinnipitotilanne muuttuukin hätävarjeluksi. Tätä voidaan pitää hänen näkökulmastaan kohtuuttomana. Esityksen osalta jää epäselväksi, mitä tarkoitetaan säännökseen kirjatulla turvaamisella esimerkiksi kiinnioton yhteydessä. Herääkin kysymys voiko turvahenkilö osallistua esimerkiksi kiinnipitotilanteeseen johtovastuussa olevan hoito- ja kasvatushenkilöstön ohjauksen ja valvonnan alaisena. Ehdotetulla toimivaltasääntelyllä turvahenkilöiden kouluttaminen poikkeavien tilanteiden varalta on myös tapausten tilannesidonnaisuuden takia äärimmäisen vaikeaa.

On tärkeää, että turvahenkilöstölle asetetaan esityksessä ehdotetulla tavalla riittävän kattavat osaamisvaatimukset. Nyt osaaminen on kuitenkin sidottu kapea-alaisesti ainoastaan turvallisuusalan tutkintoon. Tehtävässä toimiminen edellyttää myös ymmärrystä lasten kehityksestä, traumainformoidusta työotteesta, neuropsykiatrisista haasteista, de-eskalaatiosta sekä vuorovaikutuksesta korkean riskin tilanteissa. Turvallisuuden ylläpitämisen tulee ensisijaisesti perustua ennakoiviin ja ennaltaehkäiseviin toimenpiteisiin.

20. Lausuntopalaute luvusta 12 (Lapsen erityistä suojelua turvaavat rajoitukset sijaishuollon aikana): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 12 säännöksistä 90 § (yhteydenpidon rajoittaminen) ja 93 § (henkilöntarkastus) ja niiden käytännön toimivuudesta ja vaikutuksista.

-

21. Lausuntopalaute luvusta 13 (Jälkihuolto): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 13 säännöksistä ja niiden käytännön toimivuudesta.

-

22. Lausuntopalaute luvusta 17 (Voimaantulo): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita voimaantuloa koskevista säännöksistä ja niiden vaikutuksista.

-

23. Lausuntopalaute ehdotuksesta koskien lisärahoitusta tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen (TUVA) turvaamiseksi yksityisissä koulukodeissa ja Valtion koulukodeissa: Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita TUVA-koulutuksen rahoitusta koskevasta säännöksestä ja sen vaikutuksista.

Pidämme välttämättömänä, että TUVA koulutuksen järjestäminen koulukodeissa turvataan. Esitetty rahoitusratkaisu ei kuitenkaan vielä takaa toiminnan kestävää ja ennakoitavaa perustaa ja sitä tulisi täsmentää. Valtion koulukodin toiminta on osa julkisen vallan viimesijaista vastuuta turvata sijoitettujen lasten sivistykselliset oikeudet osana sijaishuoltoa.

Rahoituksessa tulee erottaa perusrahoitus (mom. 29.10.01) ja koulukotikorotus (mom. 29.10.30). Perusrahoitus on toiminnan kannalta ratkaiseva, kun taas koulukotikorotus on toteumaan sidottu ja vaihteleva erä, joka ei turvaa toiminnan jatkuvuutta. Perusrahoitus muodostaa toiminnan suunnittelun ja ohjauksen kannalta keskeisen, ennakoitavan perustan, kun taas koulukotikorotus on luonteeltaan laskennallinen ja toteumaan sidottu rahoituserä. Koulukotikorotus määräytyy

toteutuneiden opiskelijapäivien perusteella, eikä sitä voida pitää pysyvää toimintaa turvaavana rahoituksena. Vuonna 2026 tämänkaltaista rahoitusta on jo pilotoitu koulun tulosohjaajan OPH:n kanssa yhteistyössä. Valtion koulukodin koulu on edelleen raportoinut oppilaiden ja opiskelijoiden määrän laskentapäivinä 20.9. ja 20.1., tulossopimuksen väliarvioinnin sekä laatimisen yhteydessä ja toimintakertomuksessa.

Riskinä on, että esityksessä kuvattu lisärahoitus näyttäytyy kokonaisuudessaan uutena rahoituksena, vaikka osa siitä perustuu olemassa olevaan rahoitusjärjestelmään. Vaikutusarvioinnissa tulee selkeästi erottaa, mikä osa rahoituksesta on aidosti uutta ja mikä jo nykyjärjestelmään sisältyvää.

Valtion koulukodin tehtävä on turvata sijoitettujen lasten sivistykselliset oikeudet osana sijaishuoltoa. Tämä edellyttää rakenteellisesti kestävää rahoitusta, joka mahdollistaa opetuksen järjestämisluvan mukaisen toiminnan oppilasmäärän vaihtelusta riippumatta. Vuosittain koulussa opiskelee n. 280 eri oppilasta. Laskentapäivinä Tuva -opiskelijoita on ollut viime vuosina 20–28 prosenttia.

Lisäksi kiinnitämme huomiota merkittävään rahoitusjärjestelmän puutteeseen: kunnilla ei nykyisen lainsäädännön perusteella ole selkeää velvoitetta maksaa yli 17 vuotiaan perusopetuksessa tai TUVA koulutuksessa olevan oppilaan opetuksesta koulupäivämaksua Valtion koulukodin koululle sijoituksen aikana.

Tämä johtuu siitä, että perusopetuslain mukainen kunnan maksuvelvollisuus kohdistuu ensisijaisesti oppivelvollisuusikäisten perusopetukseen (Perusopetuslaki 628/1998, erityisesti 25 § ja 46 §), kun taas perusopetuksen jälkeiset tilanteet – kuten TUVA ja perusopetuksen loppuunsaattaminen yli 17-vuotiaana – sijoittuvat eri sääntelykokonaisuuksiin (Oppivelvollisuuslaki 1214/2020). TUVA koulutuksen rahoitus perustuu pääosin valtionosuusjärjestelmään eikä suoraan kuntien koulupäivämaksuihin (laki tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta 1215/2020; laki opetus ja kulttuuritoimen rahoituksesta 1705/2009).

Tilanne heikentää tällaisenaan rahoitusjärjestelmän johdonmukaisuutta ja vaarantaa Valtion koulukotiin sijoitettujen sivistyksellisten oikeuksien yhdenvertaisen toteutumisen.

Jatkovalmistelussa tulee turvata riittävä ja ennakoitava perusrahoitus Valtion koulukodin koulun TUVA koulutukseen, erottaa selkeästi uusi ja olemassa oleva rahoitus vaikutusarvioinnissa, ratkaista yli 17-vuotiaiden rahoitusvastuu suhteessa oppilaan kotikuntaan säätämällä siitä yksiselitteisesti.

Ilman näitä korjauksia TUVA koulutuksen edellytykset koulukodeissa heikkenevät, mikä kohdistuu suoraan kaikkein haavoittuvimmassa asemassa oleviin lapsiin.

24. Antaako esitysluonnos riittävän ja oikean kuvan lakiehdotuksen taloudellisista vaikutuksista?

-

25. Millaisia taloudellisia vaikutuksia arvioitte ehdotuksen 38 §:n 3 momentilla mahdollisesti olevan?

-

26. Antaako esitysluonnos riittävän ja oikean kuvan lakiehdotuksen muista vaikutuksista?

-

27. Vapaamuotoiset huomiot

Valtion maksuperusteasetukseen ehdotettavat suoritelisäykset Valtion koulukotien osalta ei kata kaikkia tarjottavia palveluita.

Listaukseen tulisi lisätä/ huomioida:

- Vankilan perheosasto

- Henkilöstölle tuotettavat ravintolapalvelut

- Hävikkiruoan myynti mukaan (ei ole ravintopalvelua)

- Tilojen ja laitteiden käyttö (osana nykyistä sääntelyä mm. yöpyminen viraston tiloissa, auton lämmitystolppien käyttö tai pidempi aikainen asunnon vuokraaminen).

- TUVA-opetus

- Sähköä (mm. sähköautojen lataus)

- Edelleen laskutettavat lasten menot (tietokone, puhelin, vaatteet yms.)

- Käytöstä poistetun omaisuuden myynti

- Henkilökohtainen koulunkäynnin ohjaaja

- Lisäresurssi

- Vartiointipalvelut

- Työsuhde-edut (työsuhde polkupyörät)

- Harjoittelutuki oppilaitokselta

Karnaranta Anni
Valtion koulukodit - Valtion lastensuojeluyksiköt (koulukodit)